

EGY VÉN FOGADÓ ÉLETE ÉS HALÁLA

A vén házakra nagyon rossz idő jár mostanában Pesten. Egymásután tűnnek el, meghalnak ők is, mint az emberek. Most bontják az Orczy-házat, a Károly-körútnak ezt a ház-Mathuzsálemét és szinte észrevétlenül tűnt el a Vörösmarty-tér sarkáról az egykori Magyar Király-szálloda. Alapfalainak leg-alján jár már a bontósáskány. A bérházba, ami helyébe épül, novemberre már hirdetik a kiadó lakásokat.

Százhusz esztendő

De nem szabad panaszkodni. Szép időt ért meg a „Magyar Király”. Betöltötte azt a legmagasabb kort, — „bis hundred und zwanzig” —, amit az Erzsébetvárosban egymásnak kívánnak az emberek. Százhuszesztendős multat zavar föl álmából a Magyar Király-fogadó elmúlása és ebbe a százhusz esztendőbe beleesik a napoleoni háborúkat követő devalvációtól a legutolsó világháború felidézése devalvációig sok minden. Belesik a kolera-korszak 1831-ben, a 38-as árvíz, a 48—49-es szabadságharc, a 67-es kiegyezés és beleesik az a korszak, melyben Pest megindul a karrier útján, hogy hamarosan kivetkőzvéen faluszerű habitusából, Magyarország fővárosává legyen. A fejlődéshez a 19. század elején az első lökést az infláció adja meg. Az első pesti bérkaszányakat, a városi német színházat, a Harmincad-házat, meg a csatornázást romló bankókból építik meg Pesten, 1811 után. Ebben a korszakban — százhusz esztendővel ezelőtt — épül meg Pesten az első modern vendégfogadó, a Magyar Király is. Háromemeletes volt a Magyar Király, de még talán ennél is nagyobb érdekessége, hogy látta megszületni a Dorottya uccát, amelyet akkoriban még József nádor harmadik felesége után Mária Dorottya uccának neveztek. Végül tanuja volt a Magyar Király a pesti német színházat fénykorának és elsorvadásának.

Hald János szervitateri kávé 1812-ben vette meg a Magyar Király telkét. Akkoriban még meglehetősen szomorú képe volt a mai Vörösmarty tér vidékének. Hephupás terület, melyet tavasszal rendszerint elárasztott a Duna. A folyó partján szemétdomb. A mai Haas-palota helyén a nagy, négyezer nézőre szánt német színház akkor készült el és szemben vele, a mai Gerbeaud-palota helyén már ott állott a harmincad-hivatal háza. A Dorottya uccának azonban még se híre, sem hamva. A Leszámitoló Bank háza helyén a Sóraktár terpeszkedik. Erre a kietlen, sáros, poros vidékre építi háromemeletes fogadóját a szervitateri kávé. A szomszéd színházra alapítja a számítását. Az a spekulációja, hogy a nagy színház megnyitása hamarosan lendületet ad az egész környék fejlődésének és egy-kettőre bújnak majd ki az emeletes paloták a földből. Úgy is történt. Nem télt bele őt esztendő és Wurm József, a meggazdagodott vaskereskedő, az akkoriban divatos építész: Pollack Mihály tervei szerint megépítteti a 19. század eleji Pestjének legmodernebb két-emeletes bérkaszányját, a Wurm-Hofot, melyet a maiak a Leszámitoló Bank palotájaként ismernek. 1827-ben pedig Hild József már építi a Dorottya ucca másik végén az árkados bérházat, melyet a maiak Lloyd-ház néven ismernek.

A német színház

A német színház az inflációs időkben nagyon jól ment. Az egyre jobban elértéktelenedő papirbankókon színház-biletákat vásároltak a jó pestiek és vagy a német színészek produkcióin szórakoztak, vagy a váciuccai „Hét választófejedelem”-ben rendezett maskara-bálakon. De hát hamarosan megjött a bőjtje ennek a farsangnak is. Az infláció után defláció következett és a jókedv is alábbhagyott. A színházakba is kevesebben jártak és a színház bérlői — köztük a mágnásakcionerek, Ráday Pál gróf, Brunswick gróf és Orczy Lőrinc báró — egyre többet fizettek rá a teátrum-üzletre. Viszont a deflációnak megvolt az az eredménye, hogy egyre jobb előadást kellett adni, hogy a publikumot a színházba becsalogassák. Híres külföldi vendégművészeket és mű-

vésznöket léptettek fel, kik időnként „telt ház”-at csináltak. A német színháznak különben is sok hiányossága volt. Először is nagyobb volt a kelleténél. Négyezer ember fért bele s ekkora hodályt nehéz volt megtölteni publikummal. A másik baja az, hogy rettenetes az akusztikája. A Duna felőli részen hiányzott a hangfogó, mert a később híressé lett táncpalotát: a Redutot, csak 1832-ben építették hozzá. Legnagyobb baja azonban az, hogy mivel nem fűtöttek benne: télen nagyon hideg volt, nyáron nagyon meleg volt a színházban. Az olajmécsek rosszul világítottak és bűdösek voltak. Ezt a kellemetlen illatot hathatósan fokozta — különösen nyáron — az a körülmény, hogy a W. C.-t akkoriban még nem ismerték, legalább Pesten nem.

A Magyar Király mindazonáltal megtalálta számadását, mert kávéházának törzspublikuma a német színház színeiből és zenészeiből került ki. Ezek delutánonként odajártak feketézni, dominózni, biliárdozni és kártyázni. És odajártak feketézni a művészvilág csudái és tisztelői is. Jól ment, különösen eléinte, a fogadó is, melyben rendszerint fűtés nélkül két-három forintba került egy szoba; országos vásár idején pedig négy-öt forintba, természetesen bankócédlában. A vidéki urak közül, ha felruccantak Pestre, sokan a Magyar Király-ban vettek szállást, de különösen népszerűvé tette a Magyar Királyt, hogy a külföldi híres vendégszínészek és színésznők is ott laktak. Birsch-Pfeiffer Sarolta, a müncheni Hoftheater tagja; Devrien Emil,

a drezdai Hoftheater művésze; Mervius, La Roche Károly és Löwe Lajos, a bécsi Hofburg-Theater tagjai; Nestroy János, a Theater an der Wien és Schröder-Devrien asszony, a drezdai Hofoper művészei, mind ott laktak. Odaszállott Wild Ferenc is, a bécsi Hofoper tagja és rajta kívül még sok-sok híressége az akkori idők külföldi színpadainak.

Aki lángra gyújtotta Wesselényi Miklós szívét

A Magyar Király igazi fénykora azonban arra az időre esik, mikor Carl Henrietta, Hagn Sarolta és Elssler Fanny lakott falai között. Carl Henrietta olyan népszerű volt, hogy arany karperecet adott neki az egyetemi ifjúság, mert jótékonycélra ingyen énekelte. A karperece az volt beleszéve: „Kis aján-dék a nagy művésznőnek.” Széchenyi István meg is neheztelt érte, hogy az ifjúság miért nem takarékoskodik jobban a jelzőivel. Hagn Sarolta kisasszony 1832-ben jelent meg először Pesten és ez a gyönyörű nő lázbahozta az egész várost. Akkoriban a müncheni udvari színház tagja volt. Hozzánk Bécsből érkezik, ahol egy csapásra meghódította a császárvárost. De igéző szépségének és művészetének hihetetlen hatása van a pesti publikumra is. A szó szoros értelmében holondulnak utána a nők és férfiak; arisztokraták és polgárok egyaránt. De különösen az arisztokraták holondulnak. Alighogy megszáll a Magyar Király-ban, Széchenyi István is siet tisztelni nála. De nemcsak Széchenyi, a többi előkelőség is és az a boldog, akire a művésznő rámosolyog. Az újságok csak róla írnak és az emberek csak róla beszélnek. A színház zsúfolásig megtelik, valahányszor fellép. A mágnások Bécsből és Pozsonyból is lejönnek Pestre, hogy meghallgassák. A politika és minden egyéb háttérbe szorul egy

Ford
mindig jó kocsi volt,
ma szép is!
TEKINTSE MEG!

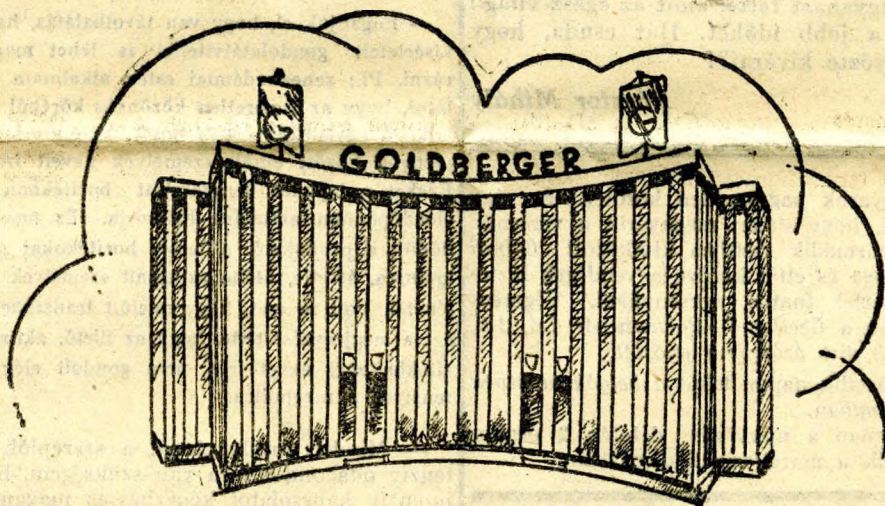
Főképviselet:

HAHN ARTHUR ÉS TÁRSAI
Budapest, VI., Andrássy út 10. Tel. 1-136-19

időre. A művésznőnek különösen gróf Wesselényi Miklós báró teszi a szépet. Ez a nagy rajongás a német színésznőért felbőszíti az egyetemi ifjúságot és az ifjak kifütyülik, hagymával meg tojással hajigálják meg egyik fellépte alkalmával Hagn kisasszonyt. A botrány kitör és a szép nők javíthatatlan barátja: a nagy Wesselényi Miklós párbajt vív Hagn Saroltáért. Kezén kap sebet a párbajban, de úgylát-szik, hogy a gavallér báró sebet kap a szívében is.

„A bécsi táncosnő”

Hagn Sarolta nyolc év múlva megint ellátogat Pestre. Akkor is a Magyar Királyba szállott; akkor is volt sikere, de ez már nem hasonlítható az első látogatáskor elért sikerhez. Régi imádóinak nőtt-e be a fejük lágya, vagy a művésznő bájos arcán hagyott nyomot a röpke nyolc esztendő: nem lehetett kideríteni. Egyébként az is oka lehetett a változásnak, hogy Hagn kisasszony másodszer 1840-ben járt Pesten, két esztendővel a nagy árvíz után és akkor még sem Pest ábrázata, sem az emberek zsebe nem tudta kiheverni a nagycsapást. Az árvíz különben próbára tette a Magyar Király ellenállóképességét is és bizony, mikor a hullámok visszavonul-tak ismét a Duna medrébe: a híres-neves

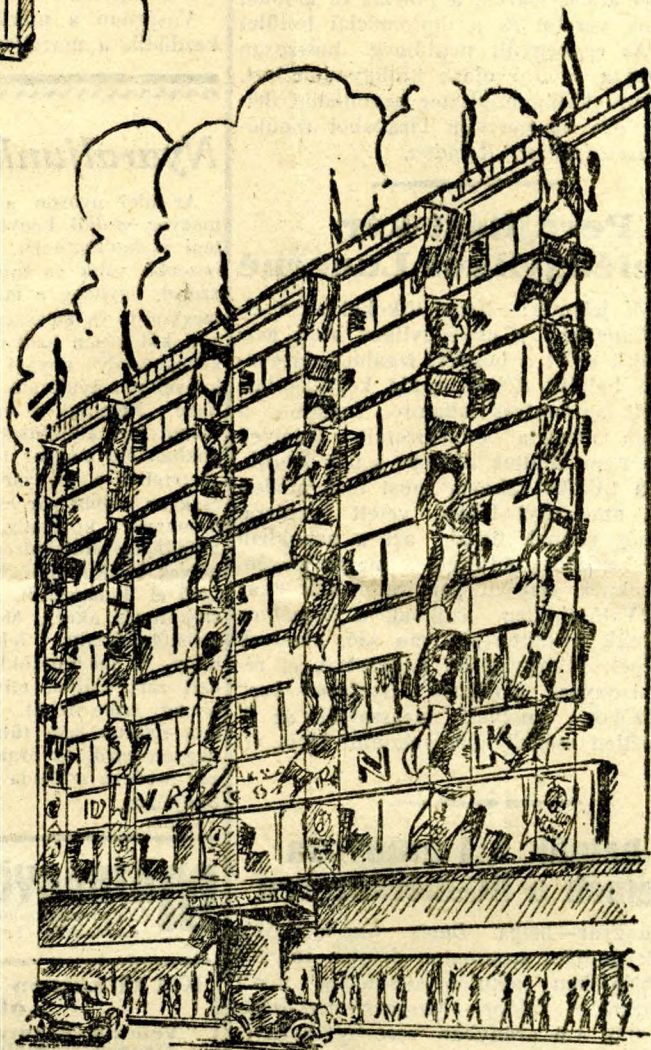
A Goldberger-gyár világhírű készítményei:

Resista	Illusion
Flocon	Pyramid
Gold-Linon	Ritz
Terrabiscotte	Árpád
Iris	Norma
Goldgrill	Gloria
Goldmatt	Gold-josette
Goldani	Alblon
Gold-Lyon	Csinsz
Goldsol	Impression artistique
Magyar dirndli	Jola delén-fejkendő
Ogaden	Viola gyapjufekendő
Strand	Goldsmart és Gold-
Germaine-crepon	rival nyakkendő

kaphatók áruházunkban!

MAGYAR DIVATCSARNOK

RÁKÓCZI-UT 72-74

**A Nemzetközi Vásár látogatói
feltétlenül nézzék meg**

SCHNUR HENRIK

CÉG

férfiruha-áruházának

és uriszabóságának

Rákóczi-ut 15. sz.

alatti kirakatait és a

**Nemzetközi Vásár
ruházati pavillonjában**

kiállított pazar kiállítású, legújabb
szövetekből készült

**öltöny, felöltő, raglán, stb.
modelljeit.**

Árban, izlésben és minőségben vezetünk.

fogadóra nagyon is ráfért egy kis sminkelés.

De hogy Pestből azután sem vészett ki a fiatalság tüze, az mutatja legjobban, hogy mikor a világhírű „bécsi táncosnő”, *Elsler* Fanny 1844-ben szintén ellátogatott a magyar fővárosba, a józan ész megint a feje tetejére állott. *Elsler* láz fogta el Pestet. A hajót, melyen érkezik, ezek várják a Duna partján. Mindenki látni akarja az „isteni Fannyt”, aki pedig akkor már a harmincnegyedik esztendőt tapossa. Node mindegy. Azért a színház az utolsó helyig megtelik, mikor fellép és eljárja híres, exotikus táncát, a *cachuchát*. Ettől a táncától aztán teljesen megbolondul Pest. Fáklyászenét adnak a tiszteletére és miközben lobognak a fáklyalángok az éjszakában: a Magyar Király-beli lakása előtt valaki hosszú dikcióval ünnepli a táncosnőt. Másnap imádói a Nemzeti Kaszinóban bankettet

adnak tiszteletére. A színháztól az igazgató szekérszámra hordatja el a sok koszorút és ünnepi verset, amit tisztelői előadás közben felnyujtanak neki a színpadra. Séta közben a budai Horváth-kertben lepihen egy székre az isteni Fanny és a széket menten megveszi egy rájongója hat forintért. A *Der Ungar* című újság azt ajánlja, kérjék meg, hogy a cipőjét jótékony célra sorsoltassa ki. De ha nem is sorsolták ki a cipőjét, annyi bizonyos, hogy a félcipője itt maradt Pesten. A Városi Muzeumban őrzik ma is. Erről a fél cipőről az a legenda járja, hogy az isteni nő egy felejthetetlen éjszaka után egyik városi tanácsnoknak hagyta emlékül kitüntetéséül azért, mert a nemes magisztrátus e kiváló tagja egyhajtásra itta ki a pezsgőt a nagy művészno selyempipőjéből.

Igaz-e, nem-e — ki tudná azt megmondani? Annyi azonban bizonyos, hogy a cipő itt van, a miénk és őrzik a Városi Muzeumban.

Búcsúzóul *Forst* úr, a színház igazgatója, nyílt színen kezét csókol a táncosnőnek, amire azt jegyzi meg a *Honderú*, hogy a hölgy lábát kellett volna megcsókolnia, mely tízezer pengőt hozott az igazgató konyhájára. Egyébként Fanny tudja, hogy mi az illem. Fellép a Nemzeti Színházban is és eljárja a csárdást. Mikor pedig véget ér a tapsvihar, magyarul mondja: „Köszönöm szívemből!” Erre aztán végleg megbolondultak a hazafiak. A lelkesedés nem akar véget érni, a zenekar pedig búcsúzóul rázendít a Rákóczi-indulóra.

Ime, ilyen emlékei vannak a Magyar Királyfogadónak, mely egyébként már régóta nem fogadó. A kávéházba a háború elején egy fűszerüzlet költözött, az emeleti helyiségeiben pedig hosszú ideig tartott szállást a Haditermény és a Pénzügyi Központ. Legutóbb egy borkereskedés, meg egy népszerű könyvesbolt foglalta el a földszintjét. A házak, melyek körülvevették: unokái és dédunokái lehetnének. A „Magyar Király” különben máig ugyanazt tette, amit az egész világ: várta a jobb időket. Hát csuda, hogy nem győzte kívánni?!

Pásztor Mihály